

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1.1 สถานภาพและความสำคัญของอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทยในปัจจุบัน :-

1. อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ผู้ปลูกน้ำมันปาล์ม โรงสกัด (น้ำมันปาล์มดิบ) และ โรงกลั่น (น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์) นอกจากนี้อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอื่นๆ อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มย่อมต้องส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และผู้ผลิต

2. แม้ว่าสัดส่วนรายได้จากผลผลิตปาล์มน้ำมันจะมีมูลค่าเพียงร้อยละ 2.9 ของรายได้ผลผลิตพืชผลทั้งหมด(ตัวเลขจากกองบัญชีประชาชาติ) แต่เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าผลผลิตในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทยเห็นได้ว่ามีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2542 ประเทศไทยมีปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มดิบจำนวน 3.512 ล้านตันคิดเป็นมูลค่าประมาณ 8.7 พันล้านบาท และ 0.7 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 13.3 พันล้านบาท ตามลำดับ อีกทั้งการปลูกปาล์มน้ำมันยังมีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2542 มีจำนวน 1.2 ล้านไร่ เปรียบเทียบกับปี 2520 ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่เก็บเกี่ยวปาล์มน้ำมันเพียง 7 หมื่นไร่

3. พิจารณาจากมูลค่าการลงทุนในอุตสาหกรรมโรงงานน้ำมันพืชตามรายงานกรมโรงงานอุตสาหกรรม ณ 30 ส.ค. 43 ประมาณ 8,000 ล้านบาท มีการจ้างงานประมาณ 7,500 พันคน

4. อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มที่ผ่านมาได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองจากรัฐบาลอย่างจริงจังต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2517 โดยมาตรการของรัฐที่ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองผู้ประกอบการไทย อาทิ การใช้มาตรการทางด้านอัตราภาษีศุลกากร การกำหนดปริมาณการนำเข้า การส่งเสริมการลงทุนในโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม เป็นต้น ซึ่งจากมาตรการดังกล่าวส่งผลให้ราคาน้ำมันปาล์มในไทยมีราคาที่สูงกว่าประเทศผู้ผลิตอื่นๆ อาทิ มาเลเซีย กล่าวคือในปี 2542 ราคาขายส่งน้ำมันปาล์มดิบและน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ในกรุงเทพฯ ราคา 18.99 บาทต่อ กก. และ 30.67 บาทต่อ กก. ในขณะที่ราคาขายน้ำมันปาล์มดิบและน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ที่ประเทศมาเลเซียมีราคาเพียง 14.25 บาท

ต่อกก.และ 16.91 บาทต่อกก. ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาส่วนต่างราคาน้ำมันปาล์มดิบต่อน้ำมันบริสุทธิ์พบว่าส่วนต่างในประเทศไทยสูงกว่าประเทศมาเลเซียถึง 5 เท่า

1.1.2 สาระสำคัญของข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนและผลกระทบต่ออุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของประเทศไทย กล่าวคือ :-

1. ผลกระทบต่อน้ำมันปาล์มซึ่งก่อนปี 2543 ประเทศไทยเรียกเก็บที่อัตราภาษีศุลกากร 1.65-2.50 บาทต่อลิตร ซึ่งเมื่อคิดเป็นร้อยละของมูลค่าสูงกว่าร้อยละ 20 จะต้องลดลงเหลือร้อยละ 20 ตั้งแต่ปี 2543 และตั้งแต่ปี 2544 ประเทศไทยต้องลดภาษีศุลกากรให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 7 ปี ทั้งนี้ อัตราการลดแต่ละครั้งต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5

2. จากข้อกำหนดของเขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN FREE TRADE AREA - AFTA) นั้น ปัจจุบันราคาน้ำมันปาล์มในไทยที่สูงกว่าเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะราคาน้ำมันปาล์มในประเทศมาเลเซีย โดยมีส่วนของน้ำมันปาล์มดิบและน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ประมาณ 4.74 บาทต่อ กก. และ 13.76 บาทต่อกก. ซึ่งจากส่วนต่างดังกล่าวจะกลายเป็นปัญหาสำหรับอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทยทั้งระบบกล่าวคือ ผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกอาจต้องเลิกกิจการ ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนน้ำมันปาล์มดิบส่วนใหญ่เป็นปาล์มน้ำมันกว่าร้อยละ 70-85 ของต้นทุนการผลิต โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบอาจมีปัญหาเนื่องจากราคาน้ำมันปาล์มดิบในประเทศสูงกว่าต่างประเทศ ดังนั้น โรงกลั่นอาจหันไปซื้อน้ำมันปาล์มดิบจากต่างประเทศ โรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มจะได้รับผลกระทบน้อยที่สุด เนื่องจากสามารถนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบมาผลิตในราคาต่ำได้

3. สำหรับผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องอาจจะได้ประโยชน์ในด้านราคาวัตถุดิบที่ต่ำลง เนื่องจากสามารถนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบ และ น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ได้ในราคาที่ถูกลง และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ ทำให้สามารถวางแผนการผลิตและการตลาดในระยะยาวได้ซึ่งจะทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่จะเกิดผลกระทบจากการที่อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไม่สามารถแข่งขันซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นหลักซึ่งจะทำให้อำนาจต่อรองของผู้ผลิตต่ำและจะเกิดผลกระทบในระยะยาว

1.1.3 อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี 2542 มีผลผลิตปาล์มน้ำมันต่อไร่เฉลี่ย 2,819 กก. ขณะที่ปี 2537 มีผลผลิตต่อไร่เพียง 2,352 กก. เพิ่มขึ้น 467 กก. ในขณะที่น้ำมันปาล์มดิบในปี 2542 มีผลผลิตต่อไร่ 568 กก. ขณะที่ปี 2537 มีผลผลิตต่อไร่เพียง 400 กก. เพิ่มขึ้น 168 กก. แต่ก็ยังคงมีความเสียเปรียบ

กับผลผลิตต่อไร่ของประเทศมาเลเซีย แต่ทั้งนี้คาดว่าโดยภาพรวมประเทศไทยจะยังคงได้รับผลประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรีอาเซียน โดยเฉพาะผู้บริโภคน้ำมันปาล์มในประเทศ ที่จะสามารถเลือกซื้อน้ำมันปาล์มและผลิตภัณฑ์จากน้ำมันปาล์มในราคาต่ำลง

1.1.4 ขณะนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอแนะนโยบายและแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของไทยให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถแข่งขันภายใต้เขตการค้าเสรีได้ โดยมีการวางแผนพัฒนาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มปี 2543-2549 โดยสาระของแผนฯ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต ให้สามารถแข่งขันด้านราคาได้อย่างถาวรภายใต้ระบบการค้าเสรี

2. เพื่อส่งเสริมให้มีการประสานผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างเกษตรกร และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสร้างระบบที่ทำให้อุตสาหกรรมมีรายได้อย่างยั่งยืนไม่เป็นภาระของรัฐบาลในระยะยาว

3. เพื่อลดความสูญเสียจากการใช้ทรัพยากรการผลิตที่ไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพ

4. เพื่อเพิ่มผลผลิตน้ำมันปาล์มภายในประเทศให้เพียงพอกับความต้องการใช้ภายใน และสามารถลดการนำเข้าน้ำมันปาล์มและน้ำมันพืชอื่นจากต่างประเทศ

สำหรับเป้าหมายของแผนฯ ได้มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการฯ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ดังนี้

1. เพิ่มผลผลิตต่อไร่ ผลปาล์มสดจาก 2.525 ตัน/ปี เป็น 3.00 ตัน/ปี และเพิ่มคุณภาพด้านน้ำมันจากร้อยละ 17.0 เป็นร้อยละ 19 เมื่อสิ้นสุดแผน

2. ลดพื้นที่ปลูกนอกเขตเหมาะสมปลูกปาล์มน้ำมันจำนวน 157,000 ไร่ สำหรับเขต เหมาะสมปลูกปาล์มดำเนินการปลูกปาล์มพันธุ์ดีทดแทนสวนปาล์มเก่าที่หมดอายุขัยจำนวน 200,000 ไร่ ทดแทนสวนปาล์มที่ปลูกด้วยพันธุ์คุณภาพต่ำจำนวน 400,000 ไร่ รวมทั้งปรับปรุงสวนปาล์มเก่าที่ยังไม่หมดอายุขัย พร้อมทั้งให้มีการปลูกปาล์มในเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกปาล์มเท่านั้น โดยจะมีพื้นที่ปลูกปาล์มประมาณ 2 ล้านไร่ เมื่อสิ้นสุดแผน

3. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งระบบให้ครบวงจรทั้งในขั้นการเพาะปลูก ขั้นโรงงานสกัด และขั้นโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์มให้เร็วขึ้น เพื่อให้มีผลผลิตเพียงพอป้อนโรงงานแปรรูปภายในประเทศ แต่ยังสามารถเพิ่มผลผลิตน้ำมันปาล์มให้เพียงพอกับความต้องการใช้ภายใน เป็นการลดการนำเข้าจากต่างประเทศ

1.1.5 ผู้วิจัยเชื่อว่าอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของประเทศไทยจะสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ภายใต้ภาวะการค้าเสรีอาเซียนในอนาคตหากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการมีการปรับกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มให้เหมาะสม (ทั้งในด้านการตลาด เช่น การรวมกลุ่มผู้ผลิต การหาตลาดใหม่ การจัดทำฐานข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อ เป็นต้น) และด้านเทคโนโลยี เช่น การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในการปรับปรุงพันธุ์ปาล์ม การปรับปรุงดิน การพัฒนากระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆ การแปรรูปสินค้าให้หลากหลายและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น)

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการค้าเสรีอาเซียนที่มีต่ออุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม
3. เพื่อเสนอแนะกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะการค้าเสรีอาเซียนในอนาคต

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. การศึกษาคั้งนี้จะมุ่งเน้นศึกษาถึงการกำหนดกลยุทธ์ทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มที่เหมาะสมภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน
2. ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะผลกระทบจากเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยไม่ได้ศึกษาถึงมาตรการที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงจากองค์การการค้าโลก (WORLD TRADE ORGANIZATION - WTO)

1.4 วิธีดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูล สถิติที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของประเทศไทยจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยของภาครัฐและเอกชน
2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนและผลกระทบต่ออุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทย

3. สัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยี และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการปรับกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีให้เหมาะสมในอนาคต
4. วิเคราะห์สรุปสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคต
5. เสนอแนะกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มของประเทศไทยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะการค้าเสรีอาเซียนในอนาคต

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อเสนอแนะแนวทางและกลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศไทยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะการค้าเสรีอาเซียนในอนาคต